

Centrul de Istorie a Imaginarului

INSULA
Despre izolare și limite
în spațiul imaginar

Colocviu interdisciplinar
organizat de Centrul de Istorie a Imaginarului
și Colegiul Noua Europă

19-20 martie 1999, sediul NEC

Volum coordonat de
Lucian Boia
Anca Oroveanu
Simona Corlan-Ioan

Colegiul Noua Europă

SERIA DE PUBLICAȚII RELINK

INSULA. Despre izolare și limite în spațiul imaginar
Copyright © 1999 - Centrul de Istorie a Imaginarului și
Colegiul Noua Europă

ISBN 973 – 98624 – 3 – 8

INSULA DISTOPICĂ

sau

ascensiunea eutopiei către utopie poate fi oprită

MIHAELA IRIMIA

Modul firesc în care englezii ^oi, prin extensie, britanicii ⁱoⁱ asumă condiția de *insulari* este un lucru la fel de firesc înțeles de către oricine "are de-a face" cu ei. În glumă și se spune că familia "dă o fugă" undeva spre coastă, dacă are două-trei zile la îndemână, să se relaxeze. Și se va mai spune: "Noroc că n-avem prea mult spațiu să se mi^ocăm. Dacă ne-am aventura prea mult, am putea risca să cădem de pe insulă!" Evidența bunului-simț te convinge că au dreptate. Le-ar fi, desigur, imposibil englezilor să conceapă lumea fără marea dincolo de care, cu un mileniu în urmă, coroana franceză trimetea trupe, în vederea aglutinării acestei *insule disparate* la *continentul ordonat*. Marea dincolo de care, cu două milenii în urmă, Cezar dibuia un *spațiu incert*, ascuns periculos printre *cețuri*, în spatele stâncilor de calcar de la Dover. Marea dincolo de care, în timpul reginei Victoria, această *margină incomodă a "lumii civilizate"* ajunsese imperiul în care nu apune niciodată soarele. *Insula* ajunsese să ordoneze, insolent, restul lumii, lumea.

La 1867, când circula cu valoare de formulă identitară expresia "perfidul Albion", evocând încă, inertic, circumspecția generalului roman, un gentleman scrob^oi flegmatic, conservator prin născare ^oi încă mai conservator prin formare, a^oternea pe hîrtie un text elegiac intitulat *Dover Beach*. Era o poezie de dragoste, în care reșinutul domn ⁱoⁱ chema îndrăgita la geam, să se bucure, cu precauție, de aerul nopții. Granița naturală dintre "noi" (englezii) ^oi "ei" (lumea) îi

inspira meditația asupra înfruntărilor istoriei – trecute și viitoare. Plaja albită de lumina lunii de la Dover îi dezvelea, *dincolo*, coasta franceză, licărind intermitent, *dincoace*, “stîncile Angliei, (...) necuprinse... în golful liniștit”. Un calm perfid, căci, ascultînd precaut mușenia cuviincioasă a septentrionului, domnul deslușea în rostogolirea seacă a pietricelilor duse de flux și reflux însăși scurgerea istoriei. “*Time and tide will decide*”, se spune în engleză - înlnirea, pentru despărțire, a mării de uscat este responsabilă de depănarea cursului vieții. Domnul asculta nu scurgerea unui timp neutru, măsurat indiferent pe ceasul care, de la Newton, dumica egal și tern eternitatea în unități confortabil precise, ci trecerea ireversibilă a unui timp ce aducea în *insulă* eterna notă a tristeții. Era ticăitul ceasului tragic pe care îl auzise cîndva pe malurile Egeii un alt fiu al *arhipelagului*, un fiu al *mării ridicate la demnitatea de Mare* (nu ὀρέαται, ci ἀν-ἄ-ἄ-ἄ-ul său). Grecul se numea Sofocle. Englezul nostru, Matthew Arnold.

Arnold era contemporan cu Tennyson, care, din reședința de la Farringford, din Insula Wight, ridica osanalele Victoriei. Încununat “poet laureat”, lordul se adăpostea de valurile vîltoirii publice în *insula privată* din *minuscule insulă* ce străjuia cu docilitate geografică *imperială insulă britanică*. Această din urmă *insulă-metropolă* era străjuită într-o geografie a puterii de *insulele-colonii*, măcar că pe harta fizică ele arătau a *masive continente*. Albionul lucrase, fără îndoială perfid. Condensat ca centru al puterii - un *alb* înghițind, în mod natural, *toate culorile* -, el diriguia lucid beția cromatică a periferiei subalterne: roșul de coral african, galbenul de ofran asiatic, cafeniul... cafelei caraibeene.

Albionul operase o versatilă alchimie identitară chiar și acasă, în *insula-mamă*. Simbolic, poetul laureat trăia, în același timp, în două tipuri de insulă: *insula-margine* și *insula-centru*. Mai întîi, dubla *izolare spațială* - reședința din ostrovul retras - îi oferea o necesară distanță. Apoi, o sistematică *izolarea în trecut* îi asigura confort personal și asigura confort puterii imperiale - sutele de versuri pe tema ciclului arthurian plăsmuiau imaginea reiterată a unei domnii legendare, cu

o rigă eternă tronînd peste pacea abstrasă din circumstanțialul imediat. Prin ricoeu subtil, aceasta era chiar domnia victorioasei Victoria, rescriere a augustei Augusta, a glorioasei Gloriana. De origine celtică, ajuns pe *continentul ferm* de pe *insulele vagabondînd în tihnită derivă* ale poeticii fondatori ai Europei, Arthur însuși era un nume cu tîlc, însemnînd "înalț, impunător, demn de admirație". O regresie în istoria posibilă îl plasa pe Alfred Lord Tennyson într-un punct zero aflat în flagrant conflict cu centrul agitat ce governa lumea largă.

Într-adevăr, Londra victoriană era punctul zero al lumii reale, "*urbs orbis*", o Romă protestantă harnică, întreprinzătoare, eficientă. Răsturnînd în mod carnavalesc ierarhia moțtenită, ea ajunsese, din *serva* de la masa stăpînîilor romani, însăși *stăpîna* servită. După zdrobitoarea victorie asupra celebrei Invincibila Armada, Anglia protestantă se instalase ca necontestată regină a oceanului lumii, re-ordonînd arhipelagul circumjacent, *isularizîndu-l* și *continentalizîndu-se*. Ecouri ulterioare confirmă valoarea de simbol a înfruntării cu Spania catolică. La 1722 burghezul Foe, care își procurase, din frustrantă *izolare socială*, dar cu certe posibilități materiale, titlul nobiliar pe care îl citim în numele Defoe, constata uimirea ambasadorului spaniol de a petrece cu privirea, într-o singură piață londoneză, echivalentul mărfurilor desfăcute în întraga "*soberba España*"! Anglia punea punctul pe i-ul economic. Punea la punct Spania. Metonimic, modelul protestant dădea lecții acreditatului model catolic. Conflictul Malvinelor - Insulele Falkland, în traducere engleză, căci a numi înseamnă a crea - nu a fost decît o "firească" reiterare, în anii '80 ai secolului nostru, cum primirea cu vociferării și amenințări a prințului Charles în Argentina, în martie 1999, nu figurează la capitolul "întîmplări întîmplătoare".

Dar, dacă pentru romanticul Tennyson Albionul reconfigura, în plin avînt industrial, legendarul regat arthurian, pentru Arnold însuși spațiul fizic, deschis pînă în buza mării, de unde valurile mirosind încă a *continent* aduceau ecourile antice ale bătrînei *Ἱέρη*, era un capăt de lume uitat de Dumnezeu. Suferea, adică, de *insularitate*.

Era incapabil să conștientizeze lumea, pentru că nu se putea conștientiza. Era *in-continent*. Cândva Marea Credinței încinsese ca un brâu pământului. Din mîndra cingătoare, se plîngea respectabilul victorian, rămăsese prundiul răzlețit. Era un loc lipsit de dragoste, de bucurie, de lumină. Loc al suferinței, arenă în care orbește "se încleșteu armate în toiul nopții". Cu nume de prințesă feniciană devenită mamă legendară prin *incontinenta* poftă a lui Zeus, Europa se ordona, în viziunea arnoldiană, pe clasicele coordonate greco-cretine. Ele îi conferiseră coerență. Ce rămînea din *continentală omogenitate* de altădată? *Insulare fragmente* de ține și de credință. Se pierduse *întregul*. Dovadă: ce se vedea de pe coasta de sud a Angliei era, prin extrapolare, chiar Europa - orbită, înghesuită, înecată în întuneric. *Insula* reflecta (la) o *insulă*. De unde acest potențial neobosit de a relativiza deopotrivă *insula* și opusului ei, *continentul*?

*

Raportul Angliei cu Europa devine pertinent odată cu instalarea, dincolo de marea-canal, a noii religii. Ecumenic, creștinismul reclama *omogenitate continent(al)ă* de la periferica sumă de insule. Accidentul geografic era dublat de iregularitatea de credință care se impunea a fi netezită. *Insula ca hiatus al continentului* se cerea sintactizată metafizic, pentru a potoli asindetonul fizic. *Centrul* și impunea regula asupra *marginii*.

Trimis în a doua jumătate a secolului al VI-lea în Britania de către Papa Grigore I, pentru a predica Evanghelia, Sf. Augustin beneficiază de audiența acordată de păgînul rege Ethelbert *în mijlocul unei insule neînsemnate a arhipelagului*. Aici, aflăm din *izolatele relatări* care ne-au parvenit, Augustin și cei patruzeci de călugări care îl însoțeau se îndreaptă cu solemnitate misionară spre suita regală, purtînd o cruce de argint și chipul pictat al unui Crist în numele căruia viitorul părinte spiritual al anglilor se roagă pentru "cuvîntul vieții". În 604, cînd trecea la cele veșnice, sfîntul părăsea *insula salvată de izolare*

întru credință în ipostază de prim arhiepiscop de Canterbury. Își împlinise cu devotament și devoțiune misiunea *catolică*, adică de *uni-ficare* exemplară pe care și-o propusese doctrinar și dogmatic, acea *ἐκείνη ἡ ἐκείνη* situată în Roma către care duceau toate drumurile, din cele mai îndepărtate colțuri ale continentului și din insulele frînte din trupul acestuia.

În 687, se retrăgea pe "*insula sfîntă*" Farne din largul coastei păgînei Northumbria Cuthbert, căruia îi oferise, fără succes, demnitatea de slujitor al Domnului la Lindisfarne Sf. Theodore, noul arhiepiscop de Canterbury. Cuthbert optase pentru *izolare de eremit* în vremurile tulburi ale invaziei daneze. Legenda spune că trupul lui Cuthbert ar fi fost cărat de călugării care aveau să ne lase minunatele *Evangelii de la Lindisfarne*, cu anluminuri și ornamentații copioase, așternute în latina vulgata și cu *interpolări* anglo-saxone între rîndurile *textelor canonice*. Acasă de acum aici, în insula excentrică, *centrul* tolera inserțiile *marginale*. Se săvîrșise o *continentalizare simbolică*.

Despre vechii celți, *fondatorii bătrînelui continent*, știm că își imaginau viața de apoi ca o *rătăcire prelungită în insulele din largul mării*. Era o dispoziție funciară neamendată de legătura (*re-ligo*) spirituală pe care și-o asumaseră. Alogenii *ἐκείνη* semnalăți de Herodot (*celtae*, pentru romanii care nu izbuteau să-i recenzeze) pendulau între statutul de *nomazi insulari* și *continentali așezați*. Oximoronici prin constituție, ei au putut rămîne pînă astăzi *geografic marginali*, dar cu *sediul spiritual în miezul continental*. Astfel întemeiat, la începutul secolului nostru, Joyce se putea lua la trîntă cu engleza, vehiculul "accidentului istoric numit Anglia". Pe cînd "noi, irlandezii", spunea insularul refugiat în țara lipsită de mare a cantoanelor, "noi avem amintiri pe termen lung, îl avem pe Dante...".

Dichotomia *catolic-protestant* are, cu adevărat, logica opoziției principale dintre centru și margine, *continent* și *insulă* în răstimpul dramatic al convertirii. Nu lipsesc, desigur, martirii. Remanențe "eretice" se înregistrează chiar și în vremea Elisabetei I, decenii după istorica mutație. "*Cuius regio, eius religio*" - iată sentința sub care se

consfințește subordonarea centrului religios celui politic. Protestul reformează în asemena măsură religia universală, încît pulverizează centrul pînă la a-l preface în *periferie*. Mutat în *insularul Albion*, el lasă în spate o Romă deposedată de forța centripetă care putea *conține* identitatea. La 1702, regina Anne se suia pe tronul unei Anglii augustane. Suveranei i se spunea și Augusta, căci în persoana sa simbolică se întrupau gloria imperială clasică și lumina credinței luminate! Ba chiar Londra era numită Augusta, în ipostaza recunoscută de Romă modernă, de capitală a lumii moderne ca atare - loc în care nu se mai practică filosoficul *otium*, ci pragmaticul *ne-otium*. În spiritul utilitar al clasei de mijloc, *insula* devenise *reperul central al mai vechiului continent*, aplicînd reversul sentinței: "*Cuius religio, eius regio*". Cum a fost cu puțință această weberiană reordonare a raportului *continent-insulă*?

*

Ambasador la Paris al reginei Elisabeta I, supranumită Gloriana, Richard Hakluyt (1553?-1616) se convinsese de caracterul nociv al "*indolentei securități*" pe care o prezenta pentru englezi condiția lor de *insulari*. Ca formulă terapeutică, Hakluyt și propusese publicarea isprăvilor englezilor *aiurea*. Îl interesau mai ales explorările *trans-continentale*, adică descinderile pe țărmurile acelor întinderi de pămînt în care, definitoriu, *insula se suprapune cu continentul*. Publica, astfel, în 1582, *Divers Voyages touching the Discovery of America*, în 1587, *De Orbe Novo* al lui Peter Martyr de Anghiera și, cîțiva ani mai apoi, impresiile lui Sir William Willoughby, călător în căutarea țării Chitaiului, precum și povestea circumnavigației lui Drake. Potrivit diplomatului insular, mobilitatea fizică, bine sprijinită tehnic, asigura ieșirea din *insularitate*.

Părerea îi este împărtășită de Samuel Purchas (1575?-1626), al cărui volum din 1613, intitulat *Purchas his Pilgrimage, or Relations of the World and the Religions observed in all Ages*, suprapunea

periplul identitar fizic cu cel metafizic, excursul prin *regio* cu cel prin *religio*. În 1619 îi apărea *Purchas his Pilgrim, Microcosmus or the Histories of Man*, cuprinzând o călătorie în *insula-continent* numită om. În sfârșit, în 1625 apărea *Hakluytus Posthumus, or Purchas his Pilgrimages, containing a History of the World in Sea Voyages and Land Travell by Englishmen and others*. Este celebra carte de călătorie citită de romanticii englezi, cea pe filele căreia adormea Coleridge, pentru a compune singularul poem *Kubla Khan*, într-o *dublă izolare de realitate* - viziunea în vis. În textul lui Hakluyt descrieri amănunțite ale *uriașelor întinderi continentale* care sînt Africa, India și China fac loc însemnărilor despre *arhipelagul* numit Japonia, singurul spațiu referențial recognoscibil în care va ajunge, un secol mai târziu, și Gulliver.

*

În Cartea a VII-a a *Confesiunilor* sale, celălalt Sf. Augustin, episcopul de Hippo, vorbește despre lumea pămîntească în termenii unei "*regio dissimilitudinis*" - tărîm al lucrurilor neconforme cu regula Domnului. Întreaga lui viață după convertirea la credința creștină, slujirea Bisericii ca prelat devotat și asprele probe la care se supune de bună voie pentru a merita numele de creștin sînt tot atîtea semne ale căutării unei "*similitudo*" definitorii. Soluția lui Augustin era anevoioasă. Catolicismul o predică în numele lui Cristos, în incinta miresei sale mistice, Biserica.

Interiorizarea vieții spirituale pe care o cultivă protestantismul are vizibile efecte pragmatice: dispar mănăstirile, se diminuează pînă la cvasidispariție decorațiunile din lăcașele de cult, la extremă lăcașul de cult este o simplă casă de rugăciuni - este sistematic înlăturată medierea raportului dintre credincios și divinitate. Singur și direct responsabil de faptele sale este omul, cu Dumnezeu deasupra. Credinciosului îi rămîne un singur suport material - *Biblia*, din care va citi riguros *Noul Testament*. În comunitățile germanice, cum

remarcă Max Weber în *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, are loc o sistematizare a modului de viață etic. Rațional și riguros, protestantul tipic își notează în jurnalul religios mai întâi păcatele, ispitele, căderile, pentru ca, salvat prin asumarea personală a vinei, să(-și) poată raporta progresele prin care se va putea bucura de grația divină. Survine, cu alte cuvinte, o cuantificare pragmatică a vieții, în speranța de a ajunge la acea "*similitudo*" îndelung căutată. Nelipsitul "*diary*" al englezului de rând, mai curînd o agendă practică decît o listă cu bătaie etică, nu este decît prelungirea laică a jurnalului religios de altădată.

Pe *insula* pe care ajunge în urma unei temporare suspendări a cursului rațional al lumii, Robinson ține un jurnal în care ordonează cu convingere detaliile vieții sale de fericit supraviețuitor. Este jurnalul ordinii metafizice a bunului protestant meticulos - un soi de *insulă* pe suprafața textului care se raportează la realul brut, raționalizîndu-l. Narățiunea în sine s-ar putea compara cu un "*diary*" curent. Din acesta din urmă aflăm ce a sădit, ce a cules, unde și-a spălat sumarele veșminte, ce a mîncat și cum a dormit nefericitul nostru erou. În mod surprinzător, Robinson nu este o clipă nefericit. Din prima zi de *izolare* el construiește, robust și optimist, un plan eficient de "*continentalizare*" a *insulei*. Nimic din ceea ce se întîmplă nu trece în registrul trist, precar, alarmant. Totul se orînduiește pentru a face ferm și stabil conturul unei existențe pentru noi disperată.

Dar noi citim încă această carte exemplară cu ochii romantici ai lui Rousseau. În fapt, Robinson nu este omul naturii, el nu admiră cu sinceră dăruire virtuțile "bunului sălbatic" și nu cade niciodată în dizolvante accese de melancolie. Nimic din ceea ce ar putea fi experiența dură a *insulei* - paucitatea mijloacelor de supraviețuire, adversitatea mediului, însingurarea, disperarea, pe scurt, *izolarea* - nu îl demobilizează. La primă vedere am putea crede că, *insular geografic*, Robinson are experiența unui atare habitat. Lucrul nu poate fi contestat. În fond, însă, el este un tip solid, constructiv, ferm - un *continental funciar*, astfel încît cele două coloane (ce e *bine* și ce e

chiar rațiunea iluministă. Instruit în ȋtiința și în practica sanitară a lumii, s-ar impune ca Gulliver să meargă la sigur. Și totuși, el rămâne un *izolat* în fiecare din țările în care ajunge prin același pasager dezastru marin. Aruncat pe un țarm străin, el trăiește, inevitabil, drama *insularizării* de moment. Apoi *se continentalizează* treptat, dar iluzoriu. Protocolul intrării în lumea necunoscută este o suită-tip: incompatibilitatea lingvistică, stînjeneala fizică, nepotrivirea habituală - o "*dissimilitudo*" greu de negat. Încet-încet, Gulliver este *asimilat*, încetează a mai fi o *insulă* într-o mare de alteritate. El este aglutinat planului ferm al realității, acel "*mainland*" prin care o nație de navigatori istorici cum sînt englezii denumesc paradoxala *insulă-centru* care pentru sedentarul istoric este *continentul*.

Și totuși, de ce *continentalizarea* lui Gulliver este o iluzie? De ce revine el în *insula-mamă*, la el acasă, mai *înstrăinat* de propria țară, de familie și de speța umană? De unde această *izolare definitivă*? Ar trebui ca măcar în țara ȋtiinței, unde ajunge după excursul la scară fizic schimbătoare, popasul său să fie de bun augur. Dacă în Lilliput și Brobdingnag Gulliver a urmărit spectacolul meschinăriei umane transpusă literal în dimensiunile zgîrcite ale unei spețe necuprins de mîndre, apoi ostentativa etalare a trupului, în pofida echivalentului spiritual, ar fi de presupus că în lumea spiritelor luminate nu mai este loc pentru asemenea *iregularități*.

Să ne amintim că Gulliver este un nume transparent pentru urechea englezească: *to gull* "a păcăli, a duce de nas, a prosti" dă derivatul *gullible* "ușor de prosti". Copie aproape fidelă a acestuia, numele "eroului" nostru aruncă în derizoriu întreaga ispravă. Nu avem, în fapt, de a face cu un expert, pentru că englezul descins în insula din Cartea a III-a este cam tont. Nu este, adică, o lumină. Proiectul lui de luminare a lumii stă într-un picior. Mai mult, în acest episod al aventurii sale *extrainsulare* Gulliver este făcut sandviș între *două insule*. Avansînd pe terenul *insulei de jos*, a prostimii, Gulliver rămîne (și mai) timpit cînd deasupra capului său se abate o *insulă plutitoare*, din care coboară, prinse de sfori și lanțuri, coșulețe în

care nenorociții de jos își depun uneori plîngerile. Ridicate "la cer", acestea rămîn îndeobște petice de hîrtie de care nimeni nu are timp să se ocupe. *Insula de jos* este ținută într-o planificată *stare de izolare* de către o "transcendență" găunoasă.

"Sus" savanții sînt prea ocupați, sînt preocupați să descifreze misterele lumii - întreprindere ce s-ar putea, pe bună dreptate, numi trecerea *fragmentarului empiric* într-un *tot conținut conceptual*. Academicienii din Lagado trăiesc claustrați în *insula "oțitiei"* din centrul *insulei zburătoare* numită Laputa. Ca și în alte rînduri Gulliver încearcă să depășească *izolarea lingvistică* prin istețe manevre lămuritoare. Ei bine, Laputa pare a însemna "înaltul guvernator" în limba locului. Sensul evident, "prostituata", cf. sp. *la puta*, îi rămîne necunoscut. Nu și nouă. Să fie vorba de o simplă satiră politică, bazată pe aceeași umilire simbolică a Spaniei catolice, ca la Defoe? Proporțiile răsturnării sînt semnificativ amplificate. Savanții din Lagado sînt atît de *izolați în lumea oțitiei*, încît sînt separați de real prin matematică și muzică. Mîncînd bucăți de carne decupate geometric sau imitînd forma instrumentelor muzicale, se scufundă neînterupt în formule matematice, sînt vrăjiți de melodii cosmice.

Ce fel de *suspendare spirituală* să fie aceasta, într-o *insulă cu nume de țîrfă*? Sus-pendată din bunul-simț, Laputa este *insula raționalismului iluminist întors pe dos*. La cheremul guvernatorului dement, insula "noetică" îi privează pe oamenii de rînd de lumina soarelui. La Defoe insula ordona lumea fizic (prin strădanie manuală) și metafizic (prin rigoare morală). *Eutopică*, era încă reactiv *utopică*, în ciuda marcatei sale referențialități. La Swift insula devine *distopică*, un loc care cultivă bezna, nu lumina (oțitiei), aduce răul, promovează suferința.

*

O distopie cinică ne propune nobeliatul William Golding în romanul timpuriu *Împăratul muștelor* (1954). Pe o insulă din Pacific se refugiază o mîna de băieți scăpați ca prin minune dintr-o explozie

atomică. În câteva zile, copiii se organizează, după modelul cunoscut de la cei mari, într-o societate cu o gândire pragmatică impusă de nevoia de supraviețuire, cu o relativ eficientă diviziune a muncii, cu propria ierarhie. Situația condensează *alegoric* cele mai urite și insuportabile trăsături umane. Așelul autointitulat și autoimpus instituie o discreționară ordonare a fiecărui gest al comunității. Ruptă din *continentul social al adulților*, această *insulă infantilă* se dovedește mai hidosă decât oricare dintre *hiatusurile* de care sînt în stare "părinții", decât, de pildă, *atomizarea fizică*. Copiii au mers mult mai departe. Ei pot gesta, pune în operă și chiar decreta ca lege ultimă *atomizarea morală*.

Golding deconstruiește o serie de *topoi* recurenți. Înainte de toate, *insula pacifică* însăși este un loc al celor mai feroase porniri belicoase, legat nu atât de sinucigașul experiment al adulților, cît de tenacele războaie emoționale și sufletești susținute de odraslele miraculos salvate de la extincție. Apoi, romanul demantelează idilica lume de basm a copilăriei decupate din cotidianul cenușiu al maturității prăfuite. *Insula comorilor* se preface aici în *insula ororilor*. Se petrece o *tropicalizare retorică* demnă de atenția lectorului lucid. Ca *topos fizic*, insula băieților salvați este o *insulă tropicală*, în afara circuitului lumii cunoscute. Are, adică, un dram de *exotism* geografic. Ca *topos figurat*, ea este o *insulă tropicalizată*, adică, etimologic, strîmbă [cf. gr. *ὄνη δαίει* "a (ră)suci", *ὄνη δῖο* "cot(itură), (ră)sucire"ș]. Un basm întors pe dos. Lumea pe care o narează este, firească, o lume pe dos. Ruptă din întreg, insula băieților înregimentați este scena *insularizării etice*. Nu pur și simplu a *integralității fizice* afectate de procese naturale sau de intervenția eticizantă (încă mai dubioasă decât la Swift), ci a *integrității morale*.

*

Am urmărit diverse ipostaze ale *insulei* ca spațiu aflat într-un *raport antinomic* cu *continentul*. Am văzut cum "îuîîò"-ul unuia este simetric dispus "îuîîò"-ului celui alt membru al perechii exemplare

pe care o constituie. Am avut în vedere e°antioane oarecum excentrice ale taxinomieii tradiționale. Prelevate din texte ale unui imaginar modelat de mutațiile Reformei, ele privesc cu reșinere la basmul lumii utopice, în care *insula* este chiar figura perfecțiunii, toposul după care realul se abstrage în ideal - *insula* ca ochi deschis în afara °i deasupra lumii de jos. Înregimentarea în real a frumosului, binelui °i adevărului coboară *utopia* la nivelul unei *eutopii palpabile*, realizabilă prin efort uman programat. Dar acuta con°tiinșă a căderii poate coborî încă mai mult orizontul *lumii alternative care este insula*. Este ipostaza numită *distopie*, în care, ochi deschis din real, insula are priveli°tea *iadului pe pământ*, subsitulul *paradisului terestru* care este basmul. Este un alt mod de a spune că, rai sau iad, deci nu lume pămîntească, *insula* ne-a apărut drept o *alegorie* retorică, un *alotop* pe generoasa harta a imaginarii colectiv.

Abstract

This paper looks at the concept of *island* in its antinomic rapport with that of *continent*. Samples of the traditional taxinomy are provided which come from the fairy-tail imaginary, in which the *island* is an allegory of perfection. Filtered by Reform austerity and Enlightenment efficiency, the *island* is brought down to this world and becomes a *palpable eutopia*. The acute awareness of the Fall makes of it yet another "more" decayed variant, eventually throwing things into a *dystopian* reality – hell, instead of heaven, on earth. The traditional *locus amoenus* is thus accompanied by its antinomic *locus horribilis* that the island can stand for. This is as much as saying that the *island* is seen as a *rhetorical allegory*, an *alotopos* of the collective imaginary.